

id est pars, in Scriptura significat sortem hereditariam, juxta illud: « Pars mea Dominus, » *Thren. iii, 24*. Et: « Dominus pars hereditatis meae, » *Ps. xv*. Porro, hic recte sortem vocat Christus « partem, » quia pars bona perfectæ vite est sors Marthæ, sive vita activa; sed melior est pars, id est sors Mariæ, sive vita contemplativa. At vero vita mixta, comprehendens simul actionem et contemplationem, non est pars, sed totum, sive tota perfectio; atque hujus totius respectu Christus unamquamque vocavit partem; mixtam ergo vitam egit Christus pernoctans in oratione ac per diem prædicans, Joannes Baptista et Apostoli. Hæc enim est ipsum totum sive perfectum; quia in ea contemplatio dirigit acutiq; actionem.

QUE NON AUFERETUR AB EA. — Quia scilicet contemplatio et occupatio studiumque Mariæ ad verbum audiendum et meditandum, est spiritualis et æternæ mentis cibus; unde perficitur in celo per jugem Dei visionem, durabitque in æternum; cum sors Marthæ sit temporalis, utpote que cibum corpori præstat in hac vita duntaxat: in celo enim videre, amare et laudare Deum, est officium Beatorum negotium, et negotiosum officium. Ita S. Augustinus, Beda, Theophylactus et alii (1). Unde S. Gregorius, lib. VI *Moral.*, cap. xviii: « Nec auferri unquam, ait, sors Mariæ dicitur, quia activæ vitæ opera cum corpore trans-eunt, contemplativæ vitæ autem gaudia melius ex fine convalescunt. » Audi S. Augustinum, serm. 27 *De Verbis Dom.*: « A te (o Martha) quod legisti, auferetur, ut quod melius est detur. Auferetur enim a te labor, ut requies detur. Tu navigas, illa in portu est. Et antequam: Intenta erat Martha quomodo pasceret Dominum; intenta Maria quomodo pasceret a Domino. A Martha convivium Domino parabatur, in curis convivio Maria jam jucundabatur. » Et rursus: « Transit labor multitudinis, et remanet charitas unitatis, » Laurentius Justinianus, lib. *De Ligno vitæ*, tract. *De orat.*, cap. viii: « Activa vita, ait, habet sollicitum cursum, contemplativa gaudium sempiternum; in hac acquiritur regnum, in illa percipitur; hæc facit pulsare bonorum operum, velut quibusdam manibus janua, ista vocat consummandos in patriam; in hac contemnitur mundus, in ista videbitur Deus. Seditur (inquit Propheta de contemplativis) populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fidei et in requie opulenta. » S. Gregorius, lib. II, hom. 34 in *Ezech.*: « Activa vita, ait, cum corpore deficit. Quis enim in æterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esuriet? potum tribuat sitienti, ubi nemo sitit? quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur?

(1) Rectius ad litteram: Maria sapienter prætulit studium cognoscendi doctrinam salutarem, neque ab hac occupatione avocari debet ad labores alios minus necessarios; dicitur ergo, o Martha, petere ut laborum parte te subleves.

Cum præsentis ergo sæculo vita auferatur activa, contemplativa autem hæc incipitur, ut in celestis patria perficiatur; quia amoris ignis, qui hic ardere inchoat, cum ipsum quem amat videt, in amore ipsius amplius ignescit. »

Vide et Cassianum, *Collat. I*, cap. x, ubi inter cætera ait: « In futuro sæculo cuncti ab hac multiplici, id est actuali operatione, ad charitatem Dei et divinarum rerum contemplationem perpetua cordis puritate transibunt. » Tali ergo recte dicas illud Poetæ:

Nulla te celo rapiet velustas,
Tu comes Phæbo, comes libis astris,
Jare perennis.

Nota contra Calvinum, Martham gerere typum vitæ activæ, Mariam vitæ contemplativæ, dum sedet, dum tacet, dum interpellata non respondet, que denique intus raptâ, foris insensibilis redditur, ait S. Bernardus, serm. 3 et 5 *De Assumpt. B. Virg.* Ita S. Augustinus, Basilius, Hieronymus, Gregorius, Cassianus, Beda et alii, quos supra citat Maldonatus. Quid vero est contemplatio? Respondet S. Augustinus (vel quisquis est auctor), lib. *De Spiritu et Anima*, cap. xxxii: « Est perspicua veritatis jucunda admiratio. » S. Bernardus vero: « Contemplatio est mentis in Deum suspensæ elevatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans. » Et alibi: « Est verus certusque intuitus animæ de quacunque re, sive apprehensio veri non dubia. » Richardus de S. Victore: « Est libera mentis perspicacia, in sapientiæ spectacula cum admiratione suspensa. » Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, lib. *De Medit.*, consider. 12, ex Hugone et Richardo de S. Victore: « Contemplatio, ait, est liber et expeditus mentis intuitus in res perspicendas usquequoque diffusus, et est sublevata mentis jubilum, mors quadam carnalium desideriorum, hoc est gustare quam suavis est Dominus. » Uti gustabat David jubilans, *Psal. lxxxiii*: « Cor meum, et caro mea exultaverunt in Deum vivum. » Et *Psal. lxxiii*, 26: « Quid enim mihi est in celo, et a te quid volui super terram? deficit caro mea, et cor meum, Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum. »

Jam actus et officia vitæ activæ et contemplativæ ita describit S. Gregorius, lib. II, hom. 14 in *Ezech.*: « Activa vita est panem esurienti tribuere, verbo sapientiæ nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum revocare, infirmantis curam gerere, que singulis quibusque expediant dispensare, et commissis nobis qualiter subsistere valeant, providere. Contemplativa vero vita est charitatem quidem Dei et proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditionis inherere, ut nil jam agere libeat, sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui Creatoris animus inardescat; ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum merore portare,

totisque desideris appetere illis hymnidicis angelorum choris interesse, admisceri celestibus civibus, de æterna in conspectu Dei incorruptione gaudere. »

Porro S. Thomas, II II, *part. Quæst. CLXXX*, art. 7: « Vita contemplativa, ait, præcipue consistit in contemplatione Dei, ad quam movet charitas. » Et postea: « Vita contemplativa, licet principaliter consistit in intellectu, principium tamen habet in affectu; in quantum videlicet aliquis ex charitate ad Dei contemplationem incitatur. Et quia finis respondet principio, inde est quod etiam terminus et finis contemplativæ vitæ habet esse in affectu; dum scilicet aliquis in visione rei amatæ delectatur, et ista delectatio rei vise amplius excitat amorem. »

Vita ergo contemplativa, que est jugiter Deo inhærere, facit hominem toto mundo altiore, ut conversetur in celis, ibique mente fixus terrena omnia tam prospera quam adversa, velut exilia sub se posita despiciat, nec magnum quid aestimet nisi Deum et divina. Hæc proinde est charissima Dei sponsa, que pacatissime et jucundissime in sola divinarum rerum meditatione consistit, dicitur: « In pace in idipsum dormiam et requiescam. » Causam dat S. Bernardus, serm. 29 in *Cant.*: « Tranquillus Deus tranquillat

omnia, et quietum aspiciere, quiescere est. » Vita contemplativa acquiritur per vitam activam, puta per mortificationem, contemptum rerum omnium que in mundo sunt, silentium, custodiam cellæ, officia charitatis cæterarumque virtutum. « Sicut enim flos præcedit fructum, sic vita cœnobitica eremiticam, » id est activa contemplativam, ait S. Sabas, ut habetur in Vita S. Joannis Silitariæ. Quocirca S. Basilius, Cassianus, Dorotheus et alii ascetæ docent inchoandum esse studium virtutis in vita activa et cœnobitica; inde pergradum ad vitam contemplativam et solitariam. Vide inter alios nostrum Jacobum Alvarez de Paz, tom. III, ubi fuse tractat de vita contemplativa, ac quindecim ejus gradus assignat.

Denique nota Ecclesiam recte et apposite hæc legere in festo Assumptionis B. Virginis, tum quia B. Virgo officiosissima fuit Christi hospita; tum quia ipsa utrumque officium Marthæ, scilicet et Magdalene perfecte obivit; tum quia ipsa optimam partem elegit, nec auferetur ab ea. Vide nostrum P. Canisium, lib. V *Mariæ*, cap. vii. Audi S. Idelphonsum, serm. 3 *De Assumpt.*: « De ista dicitur, inquit, optimam partem elegit, quia prima omnium feminarum Deo virginatatem obtulit, et idcirco promeruit, ut Dei Filius ex ea corpus nostræ redemptionis susciperet. »

Via ad contemplationem.

Cur hæc Evangelium in festo Assumptionis B. Virginis legatur.

CAPUT UNDECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus tradit orationem Dominicam, et modum orandi. Secundo, vers. 14, ejecit demonium, probatque se id facere non in Beelzebub, uti calumniabantur Scribæ, sed in digito Dei. Tertio, vers. 27, mulier e turba ei exclamat: Beatus venter qui te portavit; at ipse ait: Beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. Quarto, vers. 29, Judæis signum petentibus dat signum Jonæ, additque Judæos a regina Saba et Niniivitis condemnandos in die judicii. Quinto, vers. 33, docet lucernam corporis esse oculum; illum ergo purum et clarum esse servandum. Sexto, vers. 38, invitatus a Pharisæo, notatusque quod illotus ad mensam accederet, arriter vitia Pharisæorum castigat, eisque vix intentat.

Primum partem audivimus Matth. vi, 9, et Matth. vii, 7 et 9; secundam, Matth. xii, 24; quartam Matth. xii, 29; quintam, Matth. vi, 22; sextam, Matth. xxiii, superest ergo tertia et particula prima hic explicanda.

1. Et factum est, cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, sicut docuit et Joannes discipulos suos. 2. Et ait illis: Cum oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. 3. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. 4. Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. 5. Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte, et dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, 6. quoniam amicus meus venit de via ad me, et non habeo quod ponam ante illum; 7. et ille deintus respondens dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, et dare tibi. 8. Et

si ille perseveraverit pulsans, dico vobis, et si non dabit illi surgens eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quotquot habet necessarios. 9. Et ego dico vobis: Petite, et dabitur vobis; quærite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis. 10. Omnis enim qui petit, accipit; et qui quærit, invenit; et pulsanti aperietur. 11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piscem, numquid pro pisce serpentem dabit illi? 12. Aut si petierit ovum, numquid porriget illi scorpionem? 13. Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum: petentibus se? 14. Et erat ejiciens dæmonium, et illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus, et admiratae sunt turbæ. 15. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub, principe dæmoniorum, ejicit dæmonia. 16. Et alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo. 17. Ipse autem, ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, et domus supra domum cadet. 18. Si autem et Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia. 19. Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejicietis vestri erunt. 20. Porro, si in digito Dei ejicio dæmonia, profecto pervenit in vos regnum Dei. 21. Cum fortis armatus custodiat atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. 22. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, et spolia ejus distribuet. 23. Qui non est mecum, contra me est; et qui non colligit mecum, dispergit. 24. Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem; et non inveniens, dicit: Revertar in domum meam unde exivi. 25. Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam et ornatam. 26. Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus secum nequiores se, et ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. 27. Factum est autem, cum hæc diceret: extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti. 28. At ille dixit: Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud. 29. Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam est; signum quærit, et signum non dabitur ei nisi signum Jonæ propheta. 30. Nam sicut fuit Jonas signum Ninivitis, ita erit Filius hominis generationi isti. 31. Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illos; quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Salomon hic. 32. Viri Ninivite surgent in judicio cum generatione hæc, et condemnabunt illam; quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ, et ecce plus quam Jonas hic. 33. Nemo lucernam accendit, et in abscondito ponit; neque sub medio: sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. 34. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit; si autem æquum fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. 35. Vide ergo ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. 36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. 37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. 38. Phariseus autem cœpit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium. 39. Et ait Dominus ad illum: Nunc vos, Pharisei, quod deforis est calicis et catini, mundatis; quod autem intus est vestrum, plenum est rapina et iniquitate. 40. Stulti, nonne qui fecit quod deforis est, etiam id quod deintus est, fecit? 41. Verumtamen quod superest, date elemosynam; et ecce omnia munda sunt vobis. 42. Sed vae vobis Phariseis, quia decimatis mentham, et rutam, et omne olus, et præteritis judicium et charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, et illa non omittere. 43. Vae vobis Phariseis, quia diligitis primas cathedras in synagogis et salutationes in foro. 44. Vae vobis, quia estis ut monumenta, quæ

non apparent, et homines ambulantes supra, nesciunt. 45. Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis. 46. At ille ait: Et vobis Legisperitis vae! quia oneratis homines oneribus quæ portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. 47. Vae vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum! patres autem vestri occiderunt illos. 48. Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulera. 49. Propterea et sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas et Apostolos, et ex illis occident, et persequantur; 50. ut inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, 51. a sanguine Abel, usque ad sanguinem Zachariae, qui perit inter altare et ædem. Ita dico vobis: Requiritur ab hac generatione. 52. Vae vobis Legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ, ipsi non introistis, et eos qui introibant, prohibuistis. 53. Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisei et Legisperiti graviter insistere, et os ejus comprimere de multis, 54. insidiantes ei, et quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accuserent eum.

2. CUM ORATIS, DICITE: PATER, SANCTIFICETUR NOMEN TUUM. — Mattheus, VI, 6, addit: « Pater noster, qui es in cælis. » Porro, Mattheus hanc orationem adjungit sermone Domini in monte, quem initio prædicationis habuit Christus, ut in eo compendium et summam Evangelicæ suæ doctrinæ discipulis proponeret; Lucas vero hic posterius eandem assignat; vel ergo his orationem Dominicam docuit Christus, vel potius illam, uti et alia, Mattheus eo loco posuit per prolepsin vel anticipatorem, ut simul quasi synopsis totius doctrinæ Christianæ proponeret. Ita Jansenius.

Nota: Mattheus orationi Dominicæ septem dat petitiones; Lucas vero hic quinque: duas ergo omisit, quæ in aliis quinque virtute continentur, nimirum tertiam: « Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra, » quæ virtute continetur in prima: « Sanctificetur nomen tuum. » Hoc enim fit: cum voluntatem Dei facimus. Et septimam: « Sec libera nos a malo, » quæ virtute continetur in sexta: « Et ne nos inducas in tentationem. » Arguuntur hic Pelagiani, iniquæ gratiæ Christi, qui dicebant neque necessarium esse dicere: « Dimitte nobis; » neque ita illud: « Ne nos inferas, » etc., intelligendum esse, tanquam divinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra positum esse potestate, et ad hoc implendum solam sufficere hominis voluntatem. Ita Concilium Milevitanum II, epist. ad Innocentem Papam.

3. ET AIT AD ILLOS (DISCIPULOS SUOS): QUIS VESTRUM HABEBIT AMICUM, ET IBIT AD ILLUM MEDIA NOCTE (TEMPORE MAXIME INCOMMODE ET IMPORTUNO) ET DICET ILLI: AMICE, COMMODA MIHI TRES PANES. — « Commoda, » id est multo da: nam commodantur proprie libri, vasa, tapetes, qui iidem numero restituntur; mutantur vero panes, frumenta, cibi, qui usu consumuntur, ac proinde iidem non numero, sed societate reddun-

tur (1). Proponit hanc parabolum Christus, ut discipulos doceat non cadere animo, nec desistere si statim in oratione non exaudiantur, verum in ea perseverare et contentius orare; sic enim fore ut a Deo exaudiantur, et impetrent ea quæ postulant. Ita S. Chrysostomus, in *Catena* Titus, Euthymius, Jansenius et alii.

6. QUONIAM AMICUS MEUS VENIT DE VIA AD ME, ET NON HABEO QUOD PONAM ANTE ILLUM. — *q. d.* Amicus meus ex itinere fessus et esuriens venit ad me hospitaturus, et non habeo quod apponam illi. Ita Græca et Arabica.

7. ET ILLE DEINTUS RESPONDENS DICAT: NOLI MIHI MOLESTUS ESSE: JAM OSTIUM CLAUSUM EST, ET PUERI MEI NECUM SUNT IN CUBILI, NON POSSUM SURGERE, ET DARE TIBI. — « In cubili, » id est in cubiculo; Syrus, in *lecto*. Excusat ergo se non posse surgere et dare panes, « ne filios expergeficiat, » ait Euthymius, totamque familiam turbet.

8. ET SI ILLE PERVERSERIT PULSANS; DICO VOBIS, ET SI NON DABIT ILLI SURGENS EO QUOD AMICUS EJUS SIT, PROPTER IMPROBITATEM TAMEN EJUS SURGET, ET DABIT ILLI QUOTQUOT HABET NECESSARIOS. — « Propter improbitatem; » Græcè ἀναίδεια, id est impudentiam, inverecundiam, importunitatem, ut vertit Arabicus; sic dicimus: « Labor improbus omnia vincit; » improbus, id est assiduus, indefessus. Audi S. Augustinum, serm. *De Verbis Dom.*, cap. v: « Quid est propter improbitatem? quia pulsare non desistit; quia et cum esset negatum, se non avertit. Ille qui volebat dare quod petebatur, fecit, quia ille in petendo non deficit. Quanto magis dabit Deus bonus, qui nos hortatur ut petamus, cui displicet si non petamus. » Vult enim Deus nos in oratione esse perseverantes usque ad importunitatem,

(1) Tres panes. Panes in Oriente erant tenues et formam placentarum habebant. Præterea tenendum est apud Hebræos non usitatas tabernas pictorias, sed iambellam quamlibet sibi panem coquere solitam esse.

eaque delectatur, vultque nos magno affectu instare, pulsare, urgere et quasi cogere Deum ad dandum. « Hæc vis grata Deo, » ait Tertullianus, lib. *De Orat.*

9. ET EGŌ DICO VOBIS : PETITE, ET DABITUR VOBIS. — Arabicus, *petite, et donabimini*. Vide dicta *Math.* vii, 7.

12. ACT SI PETERIT OVUM. — Lucas hoc addit *athæc*. Torro, ova petunt pueri, ut Mo crescant adolescenti; ova enim valde nutrit, statimque vertuntur in sanguinem. Unde « ovum est pullus liquidus, » ait ille; aves enim ex ovo excludunt pullum. Hinc Isidorus, lib. XII; Origenes, cap. vii : « Ova, ait, dicta ab eo, quod sint ovida : unde et uva, eo quod intrinsecus humore sit plena. Nam humidum est quod exterius humorem habet, univum quod interius. »

Unde dicitur

vers. 27.

27. FACTUM EST AUTEM, CUM HÆC DICERET, EXTOLLENS (PPE AMORE et admiratione doctrinæ et virtutis Christi) VOCEM QUEDAM MULIER DE TERRA, DIXIT ILLI : BEATUS VENTER QUI TE PORTAVIT, ET UBERA QUÆ SUXISTI. — *g. d.* Adeo magnus, divinus et beatus es, o Jecu, ut propter te beata quoque sit mater que te genuit et lacte aluit. Hinc beatam dicit matrem, non patrem, quia sexui suo favens, similis filii se matrem fieri exoptat. Adde, a Spiritu Sancto illam excitatam fuisse, ut in hæc verba, que Christum ex matre virgine sine patre conceptum et natum significant, etiam ipsa idipsa nesciret, nec intelligeret, prorumperet. Suspicantur nonnulli mulierem hanc fuisse S. Martham, aut potius S. Marcellam, S. Marthæ ancillam, quæ S. Martham Massiliam comitata est ejusque vitam conscripsit; nam paulo ante, in fine cap. præced., Christus agebat Bethaniæ in domo Marthæ. Si enim fuisset Martha, utique nominasset eam Lucas, ut toties eam nominavit cap. præced. Marcella autem amore Christi fervens, ob hanc liberam Christi laudem Scribarum iras incurrit; ut ab eis paulo post Christi mortem, cum Martha, Magdalena et Lazaro navi sine velis et remis ad certum exitum sit imposita, sed Deo nauclero eam dirigente, salva cum omnibus Massiliam apulit. Dixi *suspicantur*, quia hæc de re nulli exlat certa scriptura vel traditio.

hæc non hic in dicitur del- parit S. Marcella.

hæc non hic in dicitur del- parit S. Marcella.

BEATUS VENTER QUI TE PORTAVIT. — Fuit enim hic venter templum, Æthalam, cælum, thronus glorie Filii Dei. Cogita ergo quantis gratiæ donis fuerit exornatus, ut dignus fieret Deo. Rursum quam sanctus esse debuit hic venter, quem ipsa Dei cœciliis per novem menses non solum inhabitando, sed et carne et alimenta ex eo sumendo, sanctificavit sibi que consecravit. Quocirca hæc alludens Ecclesia V. Virgini crebro accinit : « Beata viscera Mariæ Virginis, que portaverunt æterni Patris Filium; et beata ubera, que lactaverunt Christum Dominum. » Unde Methodius, orat. in *Hypocantem* : « Tu, ait, cuncta continentis et comprehendentis comprehensio. Tu sola gestatrix ejus qui verbo suo portat universa. »

Ipsa est ergo fœculum veri Salomonis, de quo dicitur, *Cant.* iii, 9 : « Fœculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani : columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, assensum purpureum, media charitate constravit propter filias Jerusalem. » Vide ibi dicta.

Quocirca Gregorius Nicomedinus, orat. *De Present. Virgin.*, illam nuncupat, « thronum gloriosum et regium vehiculum, quo vectum Verbum cum carne advenit. » Et S. Bernardus, serm. 7 in psalm. *Qui habitat* : « Magnus, inquit, ille Ignatius in pluribus quas ad eam conscripsit epistolis, Christiferam consulat; egregius sane titulus, et commendatio honoris immensi; nempe qui servire regnare est; gestare hunc non onerari est, sed ornari. » Idem in illud *Apoc.* xii, *Signum magnum* : « Quam familiaris, ait, ei facta es, Domina, quam proxima, imo quam intima fieri meruisti, quantum invenisti gratiam apud Deum! in te manet, et tu in eo; et vestis eum, et vestiris ab eo : vestis eum substantia carnis, et vestit ille te gloria sue majestatis; vestis solem nube, et sole ipsa vestiris. »

B. Virgini igitur magis accinas, quam Judith cæso Holopherne, illud cap. xv : « Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti virilitate, etc. ideo manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in æternum. » Audi Patres hisce eologis illam salutantes, Nazianzenum in tragedia cui titulus : *Christus patiens* :

Regina, domina generis humani bona,
Amica semper esto tu mortalibus;
Maximaque quovis in loco mihi salus.

S. Cyrillus, orat. *Contra Nestorium* : « Sit, ait, tibi, sancta mater Dei, laus; tu enim es pretiosa margarita orbis terrarum, tu lampas inextinguibilis, corona virginitatis, sceptrum orthodoxæ fidei. » S. Chrysostomus, serm. *De Deipara* : « Ave, mater, cælum, thronus, Ecclesie nostræ decus, gloria, firmamentum. » S. Ephrem, serm. *De Laudibus Virgin.*, eandem salutat « unam spem Patrum, gloriam Prophetarum, præconium Apostolorum, honorem Martyrum, lætitiæ Sanctorum, et lumen probatissimorum, Abraham, Isaac et Jacob, decus Aaron, splendorem Moysis, Gedeonis vellus, et cætos Hierarcharum, omniumque Sanctorum ac Virginum coronam, ob immensum fulgorem atræ splendorem inaccessum. »

28. AT ILLE DIXIT : QUINDEO BEATA, QUI AUDIUNT VERBUM DEI, ET CUSTODIUNT ILLUD. — « Quinideo, » Græce *πενδεκα*, id est *nona* potius; S. Augustinus, lib. *De Virgin.*, cap. iii, et tract. 10 in *Joannem*, varit, immo; Euthymius, *vere*; Jansenius, *certe*. Non igitur negat Christus matrem suam esse beatam, ut vult Calvinus; sed tantum ait beatiores esse qui verbum Dei audiunt et custodiunt, id est opere adimplent; quia, ut ait Euthymius,

« custodia sermonis Dei, est ejus adimpletio, » assidua, continua, perseverans.

Ratio a priori est, quia esse matrem Dei; est præcise gratia gratis data, et externa dumtaxat, non gratum faciens; sed audire et custodire verbum Dei, est gratia interna gratum faciens. Rursum esse matrem Dei præcise non facit matrem beatam, ut frater Dei visionem et gloria æterna; ac custodire verbum Dei perseveranter usque ad finem vitæ, adducit hominem ad Dei visionem et æternam gloriam. Insuper, quia esse matrem Dei, singulare est privilegium unius Virginis; ac audire et custodire verbum Dei, est commune omnibus fidelibus et sanctis. Vult enim Christus solari mulierem, que dixerat : « Beatus venter qui te portavit; » *g. d.* Tu beatam dicis matrem meam, quod me talem filium genuerit, atque tacite similes beatitudinem optas dolesque forte quod talis filius tibi non obigerit; at ego solidiorem et meliorem beatitudinem tibi offero, que omnibus eam volentibus competit, nimirum assero te beatam, imo beatiorum fore, si Verbum Dei audias et custodias : nam et mater mea beatorum fuit, quod me mente quam quod ventre conceperit, adeoque nisi me mente concepisset, misera fuisset, ac gratiæ et gloriæ expertis, imo nisi me prius mente concepisset, indigna fuisset, que me ventre conceperit; decebat enim matrem Dei futuram, esse purissimam et sanctissimam. Audi S. Augustinum, locis jam citatis : « Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicium Christum corde quam carne gestasset. Beatorum ergo Maria percipiendi fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. » Vide dicta *Math.* xii, 50.

34. LUCERNA CORPORIS TUI, EST OCVLUS TUUS. — « Oculus » symbolice, est ratio, mens ac præsertim intento bona; quod enim oculus est corpori, hoc ratio et intentio est animo. Vide dicta *Math.* vi, 21.

SI OCVLUS TUUS FUERIT SIMPLEX (PUPUS, limpidus, clarus), TOTUM CORPUS TUUM LUCIDUM ERIT, ut ipse ab oculo claro clare illustratum.

36. SI ERGO CORPUS TUUM TOTUM LUCIDUM FUERIT, etc., ERIT LUCIDUM TOTUM. — Non corpus, est tautologia et futillis rei dicte repetitio; sed totum absolute, hoc est quidquid homo habet in corpore vel circa corpus : id est totus homo lucidus erit omnesque ejus potentia cum actibus inde procedentibus. Ita Maldonatus. Aliter Toletus : Si oculus; id est prima et nobilissima pars corporis, puta oculus tuus, inquit, lucidus fuerit, fiet ut per eum totum corpus illustretur, fiatque lucidum. Hic enim sensus est planus, ac forte per *σάρκα*, id est corpus, legendum est *σάρκα*, id est oculus (1).

(1) Commendabilis atque probabilis hujus vers. interpretatio vix proferri potest. Nam si verum a tautologia liberis, eandem in vers. 34 sententiam reperire necesse videtur. Quapropter Kunoel et alii censent hunc vers.

37. ET CUM LOQUERETUR, ROGAVIT ILLUM QUIDAM PHARISÆUS UT PRANDERET APUD SE, ET INGRESSUS RECUBUIT. — « Cum loqueretur, » id est cum loquendo quadam vice doceret populum. Ita S. Augustinus, lib. II *De Consensu Evang.*, cap. xxxix; Beda, Jansenius et alii; licet Maldonatus ad proximæ præcedentiæ referat, *g. d.* Cum hæc, que paulo ante dicta sunt, loqueretur, » rogavit, » non animo sincero, sed ut Christum observaret, notaret et carperet, ut patet ex sequent. vers. 33 et 34. « Recubuit, » non lavans manus iis ceremoniis quibus Pharisei ei faciebant.

38. PHARISÆUS AUTEM COEPIIT INTRA SE REPUTANS DICERE, QUARE NON BAPTIZATUS ESSET ANTE PRANDIUM. — « Coepit dicere, » Græce *ἔβραβε*, id est videns admiratus est, quod scilicet Jesus traditionem seniorum in lavando non servaret : sic et Syrus. « Baptizatus esset, » id est lotus, præsertim manibus, non solis, sed brachiis usque ad cubitum, juxta ritum Phariseorum. Vide dicta *Math.* cap. xv, 1. Pharisei enim suam sanctitatem ponebant in hisce ceremoniis, ac præsertim crebris magnisque lotionibus : lavabant ergo manus, sed illotam scdamque gerebant mentem.

39. ET AIT DOMINUS AD ILLUM : NUNC VOS, PHARISÆI, QUOD DEFORS EST CALCIS ET CATINI, MUNDATIS : QUOD AUTEM INTUS EST VESTRUM, PLENUM EST RAPINA ET INIQUITATE. — *g. d.* Corpus lavatis, ac conscientiam a sceleribus non abluitis. *Te nunc sonat contemptum et acrimoniam reprehensionis.* Vide dicta *Math.* xxiii, 23.

41. VERUMTANEN QUOD SUPEREST DATE ELEEMOSYNAM : ET ECCE OMNIA MUNDA SUNT VOBIS. — *Te quod superest, non legitur S. Ambrosius, S. Augustinus, serm. 3 De Verb. Domini; S. Cyprianus, lib. II ad Quirin., cap. 1; Origenes, hom. 2 in Levit.; et Chrysostomus, hom. 31 in Math., quasi illud sufficienter continetur in vobis date elemosynam : hæc enim datur ex eo quod non superest, puta ex superfluo; ac vero Romana Biblia et cætera Latina illud legunt, æque ac Theophylactus, Erthyimius, Beda hic, et S. Basilus in *Regulis Breviar.*, resp. 271; ac Cyrillus, lib. II in *Levit.*; et S. Augustinus, *Enchir.* cap. lxxvi.*

Pro « quod superest, » Græce est *τὸ ὑπερ*, id quod *inexistens*, sive ea que insunt : quod primo simpliciter et plane exponas. *g. d.* Ea que adsunt et supersunt vobis, date in elemosynam; unde Tertullianus, lib. IV *Contra Marc.*, cap. xxvii, legit : « date que habetis in elemosynam, et omnia munda erunt vobis, » *g. d.* Quidquid habetis superfluum, converte in elemosynam, et hæc mundabimini ab omnibus peccatis. Hinc S. Basilus loco jam citato, et Euthymius *τὸ ὑπερ* ponunt, *g. d.* Ea que habetis reposita et condita;

compositum esse ex interpretamentis atque glossæntis a grammaticis ad vers. 34 adscriptis. Neque enim loco parallelo *Math.* vi, 23, hæc verba leguntur, isque h. l. ommissis omnia optime coherent. An temeritas nota hæc opinio solvi debeat, judicet sapientissimus lector.

Vatibus, ea que suppetunt, que necdum consumpta sunt; Beda, *quod superest*, id est «quod necessario victui et vestimento, inquit, superest;» alii *quod superest*, id est quod habetis preter rapinam: quod scilicet non rapuistis; raptum enim restituendum est, nec dari potest in elemosynam. Alii efficacius *τὰ ἑώρα*, exponunt, quidquid vobis facultatum est et adest; *q. d.* Quidquid habetis et potestis dare pro virili parte, largas facite elemosynas multa rapuistis, et multa peccastis, multis ergo elemosynis culpas et rapinas vestras redimite uti Daniel, cap. iv, consuevit Nabuchodonosor.

Secundo, Toletus *τὰ ἑώρα*, id est *inexistencia*, censet opponi externis que deforis sunt; dixerat enim Christus, vers. 39, Pharisaeos quod deforis est catini mundare, interiora vero eorum plena esse iniquitate, *q. d.* Vos, o Pharisaei, sat mundatis catinos et calices exterius, sed interiori pleni estis rapina; qua escam et potum qui est in catinis et calicibus, rapuistis: illud ergo interiori mundate et expurgate, post rapti restitutionem, per elemosynam, rapinae enim explandae sunt contrario, puta liberali elemosyna, que scilicet detur non ex alieno et raptio, sed ex suo et proprio. Unde Zachaeus: «Si, ait, aliquem defraudavi, reddo quadruplum;» deinde pro satisfactione rapti, vel iniuste accepti, addit: «Dimidium honorum meorum do pauperibus,» *Luc. xix, 8* (4).

Tertio, Theophylactus *τὰ ἑώρα*, exponit ea que insunt cordi vestro, que in corde sedent, id est quibus affixum est cor vestrum, scilicet opes et divitias, ob quas congerendas committitis rapinas: quasi Christus hic radicem morbi evellere conetur, scilicet nimium amorem opum.

Quarto, et nervosus, *τὰ ἑώρα*, id est *inexistencia*, sive ea que insunt rei, sic accipias, *q. d.* Si vultis ut dicam quod res est, si rerum summam intimamque veritatem audire vultis. Unde Syrus vertit, *id quod est*, id est rei caput et conclusio; Arabicus vertit, *ante omnia*; Noster, *quod superest*; *q. d.* Unicum vobis tantorum malorum remedium superest, scilicet elemosyna; «quod tam multo scelere preoccupatis, solum remedium restat,» ait Beda; sic et Franciscus Lucas.

Denique nonnulli *τὰ ἑώρα*, vertunt, *licet*; *τὰ ἑώρα* enim est id quod licet, *q. d.* Date ea que licet dare; scilicet propria, non aliena; libera, non obligata filiis et familie alendae, vel aliis alio quovis titulo.

ET RECCE OMNIA MUNDA SUNT VOBIS. — Nonnulli censent hoc a Christo ironice dicti, *q. d.* Vos, o Pharisaei, putatis omnes vestras rapinas et crimina expiare elemosyna, sed erratis. Quid enim prodesset una manu dare, altera rapere? Verum passim Patres et Interpretes asserunt, hoc serio

(4) Hec Toletii sententia magis arridet, solaque ad litteram retinenda est.

a Christo dictum; sed, a non sensu? *Primo*, nonnulli hinc putarunt rapinas et furta a Deo remitti per elemosynam, sine, vel raria restitutione. Ita Graeci, si credimus Guidoua Carmelitate; et S. Augustinus, *Enchir.* cap. LXXV, asserit hac Christi voce nonnullos abusus ut flagitiose viverent, putantes se fore puros et salvos, si facerent elemosynas. Verum hic manifestus est error; nam, ut ait S. Augustinus, «Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum.» Restitutum enim aliud debita est omni jure, nature, divino et humano.

Secundo, S. Augustinus, *serm. 30 De Verb. Domini*, per elemosynam accipit omne opus bonum, etiam penitentiae, quod omne peccatum tollitur. «Quomodo enim, inquit, misericors es alteri, si crudelis es tibi? Miserere, inquit, anime tuae placens Deo.» Qui ergo de peccatis suis penitentiam, insigmet anime suae facit elemosynam. Et Beda: Elemosyna est, ait, quidquid utili miseratione fit, ut parendo, orando, corripiendo, etc. Sic sensus erit, *q. d.* Date elemosynam, studete bonis operibus, praesertim charitatis et penitentiae; haec enim vos mundos efficiunt.

Tertio, et genuine, «omnia munda sunt vobis,» *q. d.* Omnia, scilicet interna et externa, anima et corpus, que vos aqua ablueri et mundare putatis, longe melius et verius mundantur et lavantur per elemosynam debito modo factam, scilicet ex propriis (haec enim sunt *τὰ ἑώρα*, ut dixi); lavantur, inquam, quia elemosyna remittit peccata venialia ac poenam mortalibus debitam; ad haec disponit ad remissionem mortalium: impetrat enim a Deo gratiam excitantem ad penitentiam, qua peccata abolentur. Denique rapisa elemosyna remittit mortaliam, si fiat ex vera contritione; haec enim includit amorem Dei super omnia, qui peccatum omne excludit.

Sensus ergo est, *q. d.* Elemosyna omnia mundat; subaudi: si caetera, que alibi ad peccati remissionem Scriptura requirit, adsint, puta fides, spes et contritio, ac iniuste ablatum restituatur. Rursus omnia mundat, nisi te aliunde rursus inquines, et rapina aliove scelere immundum efficias: sic Christus et Paulus salutem tribuunt fidei, et non soli, sed penitentia et charitate formate, ut saepe monui.

Nota: Elemosyna omne quidem peccatum tollit, uti explicat Origenes, Cyprianus, Ambrosius, sed maxime sibi oppositum rapinae et iniquitatis (ait S. Basilius, loco citato) de qua vers. 39, hinc enim illam subjungit, et quasi revertebat opponit Christum. Elemosyna enim et liberalitas sanat ipsam mali radicem, scilicet Pharisaeorum avaritiam; ex hac enim oriuntur rapinae, invidiae et aliae iniquitates, qui autem liberalis est et misericors, nemini invidet, nullius bona rapit, nemini facit injuriam. Quocirca «elemosyna est filia defecantis charitatis,» ait Theophylactus; et S. Cyrillus, in *Catena*: Elemo-

syna, ait, facit omnia munda; et jejuniu est profectior: non parvum elemosynae cataplasma, cum valeat omnibus apponi vulneribus. Vide dicta Daniel, iv, 24.

Caetera que hic subdit Lucas, audivimus Matth. XXII.

43. RESPONDENS AUTEM QUIDAM EX LEGISPERITIS, AIT ILLI: MAGISTER, REC DICENS, ETIAM CONTUMELIAM NOBIS FACIS. — Graece *ἑβρίαις*, id est probro et injuria nos afflicis, nos inhonoras, vituperas, dedecoras, honorem nostrum admis; nobis enim multa graviaque scelera objicis, idque non clanculum, sed palam et in os: hoc enim proprie est contumelia, quae in hoc differt a detractioe, quod haec clanculum et secreto fiat, illa vero palam in os; unde illa famam proximi, haec proprie ejus honorem ledit vel auferit. Verum Christus taxabat hic Scribarum scelera, non illo animo, ut eos dedecoraret, sed ut illa tollerit ipsosque ad vite reformationem promoveret; aut certe si ipsi id facere nollent, eis auctoritatem adimeret, ne populus eis fidem haberet, eorumque pravam vitam et doctrinam sequeretur. Ita Cyrillus, in *Catena*: «Redargutio, ait, quae mansuetos transferat in melius, superbis intolerabilis esse solet.» Et Beda: «Quam misera, ait, conscientia, quae auditio Dei verbo contumeliam sibi fieri putat!» Et etiamnum improbi, dum concionatores vitia, quorum ipsi sibi conscii sunt, castigant, censent sibi ab eis contumeliam fieri, ideoque eos persequuntur et insectantur (1).

47. VE VOBIS, QUI ADIFICATIS MONUMENTA PROPHETARUM; PATRES AUTEM VESTRI OCCIDEBUNT ILLOS. 48. PROPECTO TESTIFICAMINI QUOD CONSENTITIS

(1) Legisperitis, Graec. *νομικοί*, seu *νομοδιδασκαλοί*; diversos fuisse a Scribis, Graec. *γραμματεῖς*, haud pauci interpretes immerito statuunt. Illis enim eodem esse apparet, tum quia, sicut saepissime Scribae, sic et Legisperiti una cum Pharisaeis nominantur; tum quia, quem Matthaeus (xxi, 28) *νομίαν*, enim Marcus (xii, 98) Scribam appellavit; tum demum quia, quos Lucas (v, 17) prius dixerat *νομοδιδασκαίους*, eos paulo post (v, 21), aeque ac Marcus (ii, 6) eandem rem narrans, Scribas dixit. Ne putes tamen haec nomina, *νομικός*, scilicet, *νομοδιδασκαλός* et *γραμματεῖς*, idem prorsus sonare; nam illa proprie sonant scientiam qua, qui sic appellentur, praediti erant; hoc vero publicam ac politicam scientiam iujus professionem.

Noque hic notari indignum est, Scribas quos, non legum solummodo, sed et morum, usum, consuetudinum caeterarumque tum rerum tum doctrinarum, quas acceperant a majoribus, studiosissimos ac tenacissimos Evangelistae tradunt, artissimam cum Pharisaeis fuisse societatem. Proinde videas utroque saepissime consociatos in Evangelio, usque adeo ut, cum Christus, *Luc. xi, 45*, Pharisaeorum mores placitaque perstringit, *respondens quidam ex Legisperitis*, seu Scribis, dicat: *Magister, haec dicis, etiam contumeliam nobis facis.* Veri igitur omnino simili est maxime Scribarum partem Pharisaeorum sectae adhaesisse. Certeis tamen alterutro pro alteris habeas, aut utrorumque nomina *συνώνυμα* existimes, cum Scriba sit appellatio officii ac muneris publici, Pharisaeus vero sectae atque instituti. Plura habet Patricius, op. cit., III *Part.*, Dissert. XLII.

OPERIBUS PATRUM VESTRORUM: QUONIAM IPSI QUIDEM EOS OCCIDEBUNT, VOS AUTEM ADIFICATIS EORUM SEPULCRA. — Christus non reprehendit hic Scribas, eo quod adificarent Prophetas sepulcra splendida, illorumque virtute et sanctitate digna: hoc enim laudabile est et plium; sed quod haec eis edificando, simul alios Prophetas, scilicet Christum et Apostolos, persequerentur velletque occidere, ut patet ex seq. hic, et *Matth. xxii*; *q. d.* Recte, congrue et apposite facitis, o Scribae, ut, cum patres vestri Prophetas occiderint, vos quasi homicidarum filii et parvuli, eosdem sepeliatis, sicut latrones solent viatores quos occiderunt, per se vel filios suos sepelire; licet enim videamini eos sepelire ex reverentia et zelo pio, tamen quia parentes vestros imitamini, dum mihi meisque mortem maculamini, estisque homicide homicidarum filii, recte et apposite ita accidit, ut ipsi Prophetas occiderint, vos eos sepeliatis, quasi implentes mensuram patrum vestrorum: pejus enim et sceleratius est me occidere, quod vos destinatis, quam si quis eum quem occidit, sepeliat. Quia ergo me vultis occidere, ostenditis quod patrum vestrorum Prophetidarum vestigia sequimini, ac proinde quod eorum sepulcra edificatis, id non faciatis ex studio pietatis, sed vanitatis et hypoecrisis, ut scilicet hoc pietatis fuce ostendam, quam mihi paratis, contigatis et honestatis. Sic fere Euthymius, ut patet ex *Matth. xxii, 29*. Vide ibi dicta. Hinc et noster Suarez sic explicat: Quia majores vestros imitami in persecutione Christi et Apostolorum, videmini magis sepulcra edificare in memoriam egregii operis ab interfectore patrum, quam ob misericordiam et honorem Prophetae ab eo interfecit.

42. VE VOBIS LEGISPERITIS, QUI TULISTIS CLAVEM SCIENTIAE: IPSI NON INTROITIS, ET EOS QUI INTROIBANT, PROHIBUISTIS. — *q. d.* Vos, o Scribae, a populo abstulistis, vobis vindicastis, et, ut S. Ambrosius ait, usurpastis (hoc enim est Graecum *ἔραρ*) clavem scientiae, id est potestatem, auctoritatem et officium docendi et interpretandi legem et sacras Scripturas, ac per eas indicandi verum Messiam (qui non est alius quam ego) veramque viam ad salutem, ut nemo eam scire possit vel audiat, nisi vobis eam doctrina vestra aperientibus. Usurpastis, inquam, et depravastis illam, itaque populum a me Christo, ac salute quam ego affero, averdistis, atque haec ratione quasi abstulistis clavem caeli, ut nemo illud, utpote clausum, ingredi valeat. Unde Matthaeus id explicans, dicit, cap. xxiii, 13: «Claudistis regnum caelorum ante homines: vos enim non intratis, sed introeuntis sinitis intrare.» Vide ibi dicta. Ita S. Ambrosius, Tertullianus, lib. IV *Contra Marc.*, cap. xxvii. Accedit S. Cyrillus, in *Catena*, qui per «clavem scientiam» accipit legem, quae erat signum justitiae Christi. Adiditque: Est etiam fides clavis scientiae, per eam enim fit veritas

An Chri-
sti San-
ctas da
splendi-
dis Pro-
phetarum
sepul-
cris au-
goal.

Quoniam
hic clavis
scientiae?

cognitio, juxta illud : « Nisi credideritis, non intelligetis : » isti ergo nec legem ad Christum ducentem, ut oportebat; interpretabantur, nec homines in Christum credere permittebant, itaque viam salutis et cœlum eis occludebant.

Tropologie S. Augustinus, lib. II *Quest. Eramp.* : Clavis scientiæ, inquit, est humilitas, quam nec ipsi intelligere, nec ab aliis intelligi volebant. Alludit ad illud *Isaie* xxii, 22 : « Dabo clavem domus David super humerum ejus, et aperiet, et non erit qui claudat; et claudet, et non erit qui aperiat. » Vide ibi dicta, æque ad *Apoc.* iii, 7, ad illa : « Hæc dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David, qui aperit, et nemo claudit; et nemo aperit. » Hic est Christus.

33. CUM AUTEM HEC AD ILLOS DICERET, COEPRUNT PHARISÆI ET LEGISPÉRITI GRAVITER INSISTERE (Græce *ὀνείχεον*, id est graviter urgere, premere, constringere; Noster videtur legisse *ὀνείχον*, id est instare, insistere, ita ut vix manus a vi et verberare continerent, sed eodem redit sensus) ET OS EJUS OPPRIMERE DE MULTIS. — Græce *ἀποπνέοντες*, id est ab ore ejus elicere, notantes si quid illi excideret, quod arguere possent, ut expulsiat vers. sequenti, quod Belgæ vulgo dicunt : « Vermes ex naribus extrahere : » unde alii vertunt, « captiose interrogare; » Euthymius : « extemporales responsiones dolosarum questionum expectere; » Theophylactus : « frequenter interrogare, et perplexum facere. » Noster Maldonatus censet nostrum Interpretem legisse *ἀποπνέοντες*, id est os obstruere. Verum Scribæ non volebant Christo os obstruere, sed variis querelis et questionibus eum premere, stimulare, stringere, ut cogeret eum aliquod contra legem vel Cæsarem dicere,

quo eum accusarent. Dicebant ergo. v. g. Tu, o Jesu, vers. 20, risisti nostras ceremonias et ritus Iosionum; ergo tu damnas traditiones patrum nostrorum. Tu, vers. 42, culpasti nos, quod decimemus mentham, etc.; ergo tu carpis legem quæ decimas sanxit. Tu, vers. 43, taxasti nos, quod amemus primas cathedras; ergo redarguis Moesen qui illas nobis assignavit. Tu, vers. 47, carpsisti nos, quod edificamus monumenta Prophetarum; ergo Prophetas honorari et coli vetas. Tu, vers. 32, eripulisti nobis clavem scientiæ; atqui hæc Synagoga tota nobis attribuit. Vis ergo evertere ordinem hierarchicum Doctorum et Sacerdotum a Deo et Ecclesia sanctorum? vis plus sapere quam sapuit Moyses? vis legem corrigere et novam inducere?

34. INSIDIANTES EI, ET QUERENTES ALIQUID CAPERE (Græce *ὀρυζόμενοι*, id est cenari) DE ORE EJUS UT ACCUSARENT EUM, — apud Caipham pontificem, vel apud Pilatum, Cæsaris præsidem. Nam, ut ait Euthymius, « putabant repente et de improvviso in errorem omnino illum inducere; verum sapientissime dissolvebat omnia facileque respondebat, » quia nihil nisi bene præmeditatum respondebat, et quia animo sedato sine ira alia passione loquebatur : Scribæ enim variis interrogationibus eum pungebant, ut irasceret, vel certe ex furore animi aliquid diceret liberius vel audacius, quod cavillari possent, ut multi fervore disputandi ultra metas veritatis vel discretionis abripiuntur, dicuntque ea quæ antea non cogitarent et quorum postea eos pœnitet, imo quæ subinde retractare vel luere coguntur. At Christus fervorem animi summa moderatione, prudentia et pace temperabat, ut nihil nisi verum, solidum, tranquillum et sanctum loqueretur.

CAPUT DUODECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Christus docet primo, fugiendam esse hypocrisin, nec timendos esse homines, qui corpus possunt occidere, sed Deum, qui animam potest perdere; secundo, vers. 13, docet cavendam esse avaritiam, ac nimiam sollicitudinem victus, vestitus, etc., studendum vero eleemosynæ; tertio, vers. 33, monet nos semper paratos esse debere ad diem mortis et iudicii, utpote incertam et inopinatam; quarto, vers. 49, assertum se venisse ut ignem, crucem et separationem ab amicis mittat in terram.

Primum partem audivimus Math. xvi, 6, et x, 26 et seq., et xii, 32; secundam magna ex parte Math. vi, 20 et seq.; tertiam, Math. xxiv, 43 et seq.; quartam ex parte Math. x, 34 et seq. Quare partes secundæ et quartæ hic explicando supersunt.

1. Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, cepit dicere ad discipulos suos : Attendite a fermento Phariseorum, quod est hypocrisis. 2. Nihil autem operum est, quod non reveletur; neque absconditum, quod non sciatur. 3. Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur; et quod in aurem locuti estis in cubiculis, prædi-

cabitur in tectis. 4. Dico autem vobis amicis meis : Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, et post hæc non habent amplius quid faciant. 5. Ostendam autem vobis quem timeatis : timete eum qui, postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timeate. 6. Nonne quinque passeris veneunt dipondio, et unus ex illis non est in oblivione coram Deo? 7. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere : multis passeribus pluris estis vos. 8. Dico autem vobis : Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, et Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei; 9. qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei. 10. Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi; ei autem, qui in Spiritum Sanctum blasphemaverit, non remittetur. 11. Cum autem inducent vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. 12. Spiritus enim Sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. 13. Ait autem ei quidam de turba : Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. 14. At ille dixit illi : Homo, quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? 15. Dixitque ad illos : Videte, et cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his quæ possidet. 16. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens : Hominis ejusdam divitis uberes fructus ager attulit; 17. et cogitabat intra se, dicens : Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? 18. Et dixit : Hoc faciam : destruam horrea mea, et majora faciam; et illic congregabo omnia quæ nata sunt mihi, et bona mea, 19. et dicam animæ meæ : Anima, habes multa bona posita in annos plurimos : requiesce, comede, bibe, epulare. 20. Dixit autem illi Deus : Stulta, hæc nocte animam tuam repetunt a te; quæ autem parasti, cujus erunt? 21. Sic est qui sibi thesaurizat, et non est in Deum divus. 22. Dixitque ad discipulos suos : Ideo dico vobis : Nolite solliciti esse anima vestræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. 23. Anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum. 24. Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, et Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? 25. Quis autem vestrum cogitando potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? 26. Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis? 27. Considerate lilia quomodo crescunt, non laborant, neque nent : dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. 28. Si autem fœnum, quod hodie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos pusillæ fidei? 29. Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid hibatis; et nolite in sublime tolli. 30. Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis. 31. Veruntamen quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. 32. Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. 33. Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis, quo fur non appropriat, neque timea corrumpit. 34. Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum est. 35. Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris; 36. et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis, ut, cum venerit et pulsaverit, confestim aperiant ei. 37. Beati servi illi quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes : amen dico vobis, quod præcinctet se, et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis. 38. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati servi illi. 39. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, quæ hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. 40. Et vos estote parati, quia quæ hora non putatis, Filius hominis veniet. 41. Ait autem ei Petrus : Domine, ad nos dicis hæc parabolam, an et ad omnes? 42. Dixit autem Dominus : Quis, putas, est